EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 19.6.2024
COM(2024) 623 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Rumeenia majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 623 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Rumeenia majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97,[1] eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,[2] eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,[3] millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb ELi rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab see kaasa majanduslikule ja sotsiaalsele taastumisele ning kestlike reformide ja investeeringute tegemisele, et eelkõige edendada rohe- ja digipööret ning muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust ELis ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.

---

1 ELT L 2024/1263, 30.4.2024. ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 ELT L 306, 23.11.2011, lk 25. ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

(2) 27. veebruaril 2023 vastu võetud REPowerEU määruse[4] eesmärk on järk-järgult kaotada ELi sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitaks saavutada energiajulgeoleku ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Rumeenia lisas oma riiklikusse taaste- ja vastupidavuskavasse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke.

(3) 16. märtsil 2023 avaldas komisjon teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“,[5] et anda teavet poliitiliste otsuste tegemiseks ja luua raamtingimused majanduskasvu hoogustamiseks. Teatises käsitletakse konkurentsivõimet üheksa üksteist tugevdava teguri kaudu. Nende tegurite hulka kuuluvad muu hulgas juurdepääs erakapitalile, teadusuuringud ja innovatsioon, haridus ja oskused ning ühtne turg, mis on esmatähtsad poliitikaprioriteedid reformide ja investeeringute elluviimiseks, et lahendada praegused tootlikkusega seotud probleemid ning suurendada ELi ja selle liikmesriikide pikaajalist konkurentsivõimet. Pärast kõnealust teatist esitas komisjon 14. veebruaril 2024 ühtse turu ja konkurentsivõime aruande[6]. Aruandes on üksikasjalikult kirjeldatud Euroopa ühtse turu tugevaid külgi ja probleeme ning kajastatud aasta jooksul toimunud muutusi, tuginedes eespool nimetatud üheksale konkurentsivõimet edendavale tegurile.

(4) 21. novembril 2023 võttis komisjon vastu 2024. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi,[7] mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2024) tsükli algust. 22. märtsil 2024 kiitis Euroopa Ülemkogu analüüsi prioriteedid konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme raames heaks. 21. novembril 2023 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2024. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Rumeeniat ühe liikmesriigina, keda võib mõjutada tasakaalustamatus või kelle puhul on oht, et teda võib mõjutada tasakaalustamatus, ja kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta, mille nõukogu võttis vastu 12. aprillil 2024, ning ettepaneku 2024. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist ning mille nõukogu võttis vastu 11. märtsil 2024.

(5) 30. aprillil 2024 jõustus ELi uus majanduse juhtimise raamistik. Raamistik hõlmab uut Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97. See hõlmab ka muudetud määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kohta ja muudetud direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku kohta[8]. Uue

---

4 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

5 COM(2023) 168 final.

6 COM(2024) 77 final.

7 COM(2023) 901 final.

8 Nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1264, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta (ELT L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1265, millega muudetakse direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide

raamistiku eesmärgid on valitsemissektori võla jätkusuutlikkus ning kestlik ja kaasav majanduskasv järkjärgulise konsolideerimise ning reformide ja investeeringute kaudu. Sellega edendatakse riikide isevastutust ja keskendutakse rohkem keskpikale perspektiivile koos nõuete tõhusama ja sidusama täitmise tagamisega. Iga liikmesriik peaks esitama nõukogule ja komisjonile riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Riiklikud keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad sisaldavad liikmesriigi eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning hõlmavad riikliku seadusandliku tsükli pikkusest sõltuvalt nelja- või viieaastast planeerimisperioodi. Riiklikes keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades esitatud netokulude[9] kava peaks olema kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 nõuetega, sealhulgas nõudega hoida valitsemissektori koguvõlg usutavas langustrendis või viia see langustrendi hiljemalt kohandamisperioodi lõpuks või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % SKPst ning viia valitsemissektori eelarvepuudujääk keskpika perioodi jooksul alla kontrollväärtuse 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse teha asjakohased reformid ja investeeringud vastavalt määruses (EL) 2024/1263 sätestatud kriteeriumidele. Nende kavade koostamise toetamiseks esitab komisjon [21. juunil] 2024 liikmesriikidele suunised nende esitatavate kavade ja järgnevate iga-aastaste eduaruannete sisu kohta ning edastab kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 5 neile eelarvekohanduste tehnilised suunised (vajaduse korral võrdlustrajektoorid ja tehnilise teabe). Liikmesriigid peaksid esitama oma keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava 20. septembriks 2024, välja arvatud juhul, kui liikmesriik ja komisjon lepivad kokku tähtaja pikendamises mõistliku aja võrra. Liikmesriigid peaksid tagama, et kaasatakse nende parlamendid ning vajaduse korral konsulteeritakse sõltumatute eelarveasutuste, sotsiaalpartnerite ja muude riigi sidusrühmadega.

(6) 2024. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng kooskõlas taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimastel aastatel esitatud asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. 2019., 2020., 2022. ja 2023. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mida on läbi vaadatud, ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

(7) 31. mail 2021 esitas Rumeenia vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. 29. oktoobril 2021 võttis nõukogu vastu Rumeenia taaste- ja

---

eelarveraamistiku nõuete kohta (ELT L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

9 Netokulu, nagu on määratletud nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määruse (EL) 2024/1263 artiklis 2 (ELT L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Netokulu – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud, ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmist käsitleva otsuse,[10] mida muudeti 8. detsembril 2023 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 2, et ajakohastada tagastamatu rahalise toetuse maksimaalset summat ja lisada REPowerEU peatükk[11]. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsusest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Rumeenia on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(8) 13. mail 2024 esitas Rumeenia oma 2024. aasta riikliku reformikava. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2024. aasta riiklik reformikava ka Rumeenia kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(9) 19. juunil 2024 avaldas komisjon Rumeenia kohta 2024. aasta riigiaruande[12]. Selles hinnati Rumeenia edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2023 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Rumeenia on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Rumeenia edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning ELi peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(10) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Rumeenia kohta põhjaliku analüüsi. Peamised järeldused, milleni komisjoni töötajad jõudsid oma hinnangus Rumeenia makromajandusliku haavatavuse kohta kõnealuse määruse kohaldamisel, avaldati 2024. aasta märtsis[13]. Komisjon jõudis 19. juunil 2024 järeldusele, et Rumeenias esineb ülemäärane makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige on Rumeenial maksebilansiga seotud haavatavus, mis tuleneb ennekõike suurest ja üha kasvavast valitsemissektori eelarvepuudujäägist, mis püsib, samas kui märkimisväärne hinna- ja kulusurve on kasvanud ning poliitikameetmed olnud nõrgad. Jooksevkonto puudujääk 2023. aastal mõnevõrra paranes peamiselt selle arvelt, et eratarbimine on olnud loium ja kaubandus kasvanud, kuid puudujääk on ilmselgelt suur ning prognooside kohaselt ei parane see ei sel ega järgmisel aastal. Selle tulemusena rahvusvaheline netoinvesteerimispositsioon SKP suhtes enam ei parane SKP suurest nominaalkasvust hoolimata ja jooksevkonto suure puudujäägi jätkumise tõttu võib see muutuda negatiivseks. Koguinflatsioon on aeglustunud, kuid alusinflatsioon on endiselt väga kõrge, vaid veidi alla hiljutise tipptaseme ja kõrgem kui aasta tagasi. Palkade ja tööjõukulude dünaamika kiirenes 2023. aastal ning see jätkus 2024. aastal, kajastades osaliselt suurt miinimumpalga ja avaliku sektori palga tõusu pingelise tööturuolukorras. See on põhjustanud kulupõhise konkurentsivõime probleeme, samas kui mittekulupõhist konkurentsi piiravad jätkuvalt struktuurilised kitsaskohad. Kõik need tegurid suurendavad muret selle pärast, et konkurentsivõime langus kinnistub ja kaubandusbilansi vajalik parandamine viibib. Valitsemissektori olukord, mis on

[10] Nõukogu 3. novembri 2021. aasta rakendusotsus Rumeenia taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (ST 12319/2021; ST 12319/2021 ADD 1).

[11] Nõukogu 8. detsember 2023. aasta rakendusotsus, millega muudetakse nõukogu 29. oktoobri 2021. aasta rakendusotsust Rumeenia taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (15833/23; ST 15833/23 ADD 1).

[12] SWD(2024) 623 final.

[13] SWD(2024) 83 final.

jooksevkonto suure puudujäägi peamine põhjustaja, on viimase aasta jooksul halvenenud. Prognooside kohaselt suureneb valitsemissektori eelarvepuudujääk 2024. ja 2025. aastal mõnevõrra veelgi. Valitsemissektori võla suhe SKPsse kasvas hoolimata SKP suurest nominaalkasvust, jäädes mõõdukaks 53 % tasemele, kuid suur osa sellest on nomineeritud välisvaluutas. Valitsemissektori suure eelarvepuudujäägi püsimine võib suurendada välisvõlga ja suurendada Rumeenia sõltuvust välistest rahastamisallikatest, jättes riigi investorite meeleolumuutuste valda ja väliste vapustuste suhtes haavatavaks. Poliitikameetmed tuvastatud nõrkade kohtade kõrvaldamiseks on olnud nõrgad. Usaldusväärne eelarve tasakaalustamise poliitika on majanduse stabiilsust ohustavate riskide maandamiseks kesksel kohal. See eeldab ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames antud soovituste järgimist ning taaste- ja vastupidavuskavas sisalduvate eelarve- ja struktuurireformide täielikku rakendamist, eelkõige nende, mille eesmärk on valitsemissektori tulude struktuurne suurendamine, ning varasemate aastatega võrreldes oluliselt rangemat kulukontrolli. Konkurentsivõimet suurendaks ka taaste- ja vastupidavuskava reformide ning muude kui eelarve- ja struktuuriinvesteeringute rakendamine.

(11) Eurostati kinnitatud andmete põhjal[14] suurenes Rumeenia valitsemissektori eelarvepuudujääk 6,3 %-lt SKPst 2022. aastal 6,6 %-le SKPst 2023. aastal, samas kui valitsemissektori võlg kasvas 47,5 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 48,8 %-le SKPst 2023. aasta lõpus.

(12) Rumeenia suhtes on kohaldatud ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust alates 2020. aastast. Tingituna ELi toimimise lepingu eelarvepuudujäägi kriteeriumi sihilikust mittetäitmisest 2019. aastal võttis nõukogu 3. aprillil 2020 vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 126 lõikele 6 vastu otsuse (EL) 2020/509 ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu kohta Rumeenias ning esitas vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 126 lõikele 7 soovituse valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks hiljemalt 2022. aastaks. Võttes arvesse majandustegevuse suurt kahanemist COVID-19 pandeemia ajal, võttis nõukogu 18. juunil 2021 vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 126 lõikele 7 vastu muudetud soovituse Rumeeniale, et kõrvaldada valitsemissektori ülemäärane eelarvepuudujääk hiljemalt 2024. aastaks.

(13) Nõukogu soovitas oma 2021. aasta juuni soovituses, mis võeti vastu ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 alusel, Rumeenial vähendada valitsemissektori nominaalset eelarvepuudujääki 2021. aastal 8,0 %-ni, 2022. aastal 6,2 %-ni, 2023. aastal 4,4 %-ni ja 2024. aastal 2,9 %-ni SKPst. See oli kooskõlas valitsemissektori esmaste netokulude nominaalse kasvumääraga 3,4 % 2021. aastal, 1,3 % 2022. aastal, 0,9 % 2023. aastal ja 0,0 % 2024. aastal. See vastas iga-aastasele struktuursele kohandusele 0,7 % SKPst 2021. aastal, 1,8 % SKPst 2022. aastal, 1,7 % SKPst 2023. aastal ja 1,5 % SKPst 2024. aastal. Soovituses täpsustati ka, et erakorralist tulu tuleks kasutada valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks. Samuti nõuti Rumeenialt, et ta esitaks iga kuue kuu järel ja kuni ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseni aruande soovituse rakendamiseks võetud meetmete kohta.

(14) Valitsemissektori nominaalne eelarvepuudujääk ulatus 2023. aastal 6,6 %-ni SKPst ja ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse kohasest valitsemissektori nominaalse eelarvepuudujäägi eesmärgist 4,4 % SKPst jäädi kaugele. Selle kõrvalekalde peamine põhjus peitus valitsemissektori kulutuste jätkuvalt väga kõrges kasvumääras, mis oli peamiselt tingitud sotsiaalsiirete, kaupade ja teenustega seotud kulutustest ning

[14] Eurostat – *Euro Indicators*, 22.4.2024.

kapitalikuludest. 2023. aasta valitsemissektori nominaalset eelarvepuudujääki mõjutas ka kohtuotsustel põhineva avaliku sektori palgatõusu maksete kajastamine (0,5 % SKPst). Oluline on märkida, et makromajanduslik kontekst soodustas eelarve konsolideerimist. Rumeenia majandustulemused on alates 2021. aasta juuni soovituse vastuvõtmisest olnud üldjoontes kooskõlas ootustega, hoolimata sellest ajast toimunud majandussõkkidest. Valitsemissektori tulude kasv oli prognoositust palju kiirem, kajastades maksude suurt osakaalu majanduskasvus ja kõrget inflatsiooni.

(15) 2023. aastal oli eelarve kohandamine nõukogu soovitatust väiksem. Rumeenia struktuurne eelarvepositsioon püsis 2023. aastal üldjoontes muutumatuna, samas kui nõukogu soovitas eelarvepositsiooni parandada 1,7 % SKPst. Esmaste netokulude kasv (mida on kohandatud ühekordsete ja eelarvepoliitiliste meetmetega tulude poolel) oli 2023. aastal 11,8 %, mis ületab nõukogu soovitatud eesmärki 0,9 %. Nagu varasematelgi ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 kohases soovituses käsitletud aastatel, kasutati suuremat osa tulude poole erakorralisest tulust täiendavate kulude rahastamiseks. Eespool toodu põhjal leiab komisjon, et Rumeenia ei ole võtnud ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 kohase nõukogu 2021. aasta juuni soovituse järgimiseks tõhusaid meetmeid.

(16) 10. mail 2024 teatasid Rumeenia ametiasutused ülemäärase eelarvepuudujäägi korrigeerimiseks võetud meetmetest. Aruandes kinnitati eelarves sisalduvat 2024. aasta valitsemissektori eelarvepuudujäägi eesmärki (4,9 % SKPst), kuid rõhutati ka seda, et eelarve täitmisel aasta esimese kolme kuu jooksul jõuti selleni, et valitsemissektori eelarvepuudujääk oli 2,06 % SKPst ehk 0,6 protsendipunkti suurem kui eelmisel aastal, mil kogu aasta eelarvepuudujääk oli 6,6 % SKPst. 2024. aasta esimese kolme kuu suurem eelarvepuudujääk võrreldes eelmise aasta sama perioodiga on peamiselt seletatav valitsemissektori kulutuste kiire kasvuga, mis on peamiselt tingitud suurematest investeerimiskuludest.

(17) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 3,3 % ja 2025. aastal 3,1 % ning THHI inflatsioon on 2024. aastal 9,7 % ja 2025. aastal 5,9 %. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarvepuudujääk 2024. aastal 6,9 % SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks tõusma 50,9 %-le. Eelarvepuudujäägi prognoositud suurenemine 2024. aastal kajastab peamiselt valitsemissektori jooksvate kulude kiiret kasvu. Avaliku sektori palgad suurenevad prognooside kohaselt oluliselt, kajastades hiljutist otsustuspõhist palgatõusu nii haridus-, tervishoiu- kui ka kaitsesektoris. Pensionireformiga kaasnev pensionide ümberarvutamine põhjustab lühiajalisi kulusid nii 2024. kui ka 2025. aastal, kuid reform annab suurt säästu keskpikas ja pikas perspektiivis. 2024. aastal peaks avaliku sektori investeeringute osakaal SKPs jääma üldjoontes 2023. aastal saavutatud kõrgel tasemel stabiilseks, kuna kohalikud omavalitsused teevad kiiresti kasvavaid kapitalikulutusi ning kasutusele võetakse taaste- ja vastupidavusrahastu vahendeid.

(18) 2024. aastal peaks valitsemissektori tulude kasv ületama SKP nominaalkasvu, kajastades maksude suurt osakaalu majanduskasvus, jõupingutusi parandada maksude kogumist maksusüsteemi digitaliseerimise kaudu ja mõju, mis on 2023. aasta sügisel vastu võetud tulusid suurendavate meetmete paketil, mis peaksid suurendama valitsemissektori tulusid ligikaudu 1 % SKPst. Pakett koosneb peamiselt äriühingute (eelkõige mikroettevõtjate) ja üksikisikute maksustamise suurendamisest, mis tuleneb ehitus- ja põllumajandussektoris soodusmaksusüsteemide osalisest kaotamisest, valitud kaupade ja teenuste vähendatud käibemaksumäärade kaotamisest, aktsiisimaksude tõstmisest ning pankade ja hargmaiste ettevõtjate käibe erimaksust.

Pakett sisaldab ka kulude poolel võetavaid meetmeid, sealhulgas avaliku halduse ratsionaliseerimist ja rangemaid tingimusi, mille alusel riigiteenistujatel on õigus saada puhkusevautšereid ja toidutoetusi. Komisjoni prognooside kohaselt on eelarvepoliitika 2024. aastal üldjoontes neutraalne (0,1% SKPst).

(19) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2024. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest kulusid mahus 1,0 % SKPst (2023. aastal 0,1 % SKPst). Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Rumeenia valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga. Rumeenia eeldab, et taaste- ja vastupidavusrahastu laenudest rahastatavate kulude maht on 2024. aastal 0,2 % SKPst ja 2025. aastal 1,2 % SKPst võrreldes 0,3 %ga SKPst 2023. aastal.

(20) 14. juulil 2023[15] soovitas nõukogu Rumeenial võtta meetmeid, et kaotada kehtivad erakorralised energiatoetusmeetmed võimalikult kiiresti 2023. ja 2024. aastal ja kasutada selle tulemusena kokku hoitavaid vahendeid valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks. Nõukogu täpsustas, et kui uue energiahindade tõusu tõttu on vaja uusi või jätkuvaid toetusmeetmeid, tuleks Rumeenial tagada, et sellised toetusmeetmed on suunatud vähekaitstud leibkondade ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks erakorralistest energiatoetusmeetmetest tulenev eelarve netokulu[16] olema 2023. aastal 0,3 % SKPst ning 2024. ja 2025. aastal –0,1 % SKPst. Toetuskavad, mille üldine mõju on 2024. aastal 0,5 % SKPst ja 2025. aastal 0,4 % SKPst, peaksid jääma kehtima, kuid prognooside kohaselt tasakaalustavad nende mõju energiatootmise ja jaotusettevõtete kasumile kehtestatud erakorralised maksud. Vähekaitstud leibkondade ja ettevõtete kaitsmisele suunatud toetusmeetmete eelarveline kulu on 2024. aastal hinnanguliselt 0,2 % SKPst, millest alla 0,1 % SKPst säilitab hinnasignaali, et vähendada energianõudlust ja suurendada energiatõhusust. Kui erakorralistest energiatoetusmeetmetest tuleneva eelarve netokuluga seotud kokkuhoidu kasutataks valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks, nagu nõukogu soovitas, tähendaksid need prognoosid eelarve kohandamist 0,4 % SKPst 2024. aastal, samas kui riiklikult rahastatavad esmased netokulud peaksid andma kõnealusel aastal eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse 1,2 % SKPst. Prognooside kohaselt ei kaotata erakorralisi energiatoetusmeetmeid 2023. ja 2024. aastal võimalikult kiiresti. See ei ole nõukogu soovitusega kooskõlas. Samuti prognoositakse, et selle tulemusena kokku hoitavaid vahendeid ei kasutata täielikult valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks. See ei ole nõukogu soovitusega kooskõlas.

(21) Lisaks soovitas nõukogu Rumeenial säilitada riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada taaste- ja vastupidavusrahastust antavate toetuste ja muude liidu vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud 2024. aastal suurenema 3,3 %-le SKPst (2023. aastal 2,3 %). See on kooskõlas nõukogu soovitusega. Samal ajal prognoositakse, et ELi vahenditest,

[15] Nõukogu soovitus, milles käsitletakse Rumeenia 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Rumeenia 2023. aasta lähenemisprogrammi kohta (ELT C 312, 1.9.2023, lk 216).

[16] Näitaja kajastab meetmete aastast eelarvekulu, milles on võetud arvesse tulusid ja kulusid ning millest on asjakohasel juhul arvatud maha energiatarnijate erakorralisele kasumile kehtestatud maksudest saadud tulud.

sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest, rahastatavad avaliku sektori kulud peaksid 2024. aastal vähenema 2,3 %-le SKPst (2023. aastal 3,3 %). See vähenemine on tingitud ELi struktuurifondide 2014.–2020. aasta programmitöö perioodi lõpust, mille jaoks on vahendid kättesaadavad kuni 2023. aastani.

(22) Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal ja eeldusel, et poliitikat ei muudeta, hinnatakse komisjoni 2024. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarvepuudujääk on 2025. aastal 7,0 % SKPst. Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks suurenema 2025. aasta lõpus 53,9 %-le. Eelarvepuudujäägi suurenemine 2025. aastal kajastab peamiselt pensionireformiga seotud lühiajalisi kulusid, mis peaksid 2025. aastal lisama puudujäägile veel 0,5 % SKPst võrreldes stsenaariumiga, kui reforme ei toimuks. Kapitalikulutuste mõningane vähenemine on siiski tõenäoline pärast kohalikke valimisi ning jooksvate kulude (v.a pensionid) kasv peaks mõnevõrra aeglustuma. 2025. aasta eelarvepuudujäägi prognoos ei hõlma võimalikku lisatulu, mis tuleneb mikroettevõtjate maksusüsteemi reformist ja ulatuslikust maksureformist, mis on osa taaste- ja vastupidavuskavast ja mida praegu välja töötatakse. Nende reformide tulemusena võib valitsus saada märkimisväärset tulu, ning kui neid reforme kavandatakse ja rakendatakse nõuetekohaselt, võib nende tulemusena 2025. aasta puudujääki võrreldes prognoosiga oluliselt vähendada. Konservatiivne eelarvepoliitika aitab vähendada ka alusinflatsiooni, mis on euroala keskmisest tunduvalt kiirem ja võib püsimise korral pärssida konkurentsivõimet, ja tugevdada välispositsiooni.

(23) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Need peaksid aitama tulemuslikult lahendada kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes. Järele jäänud aja jooksul on oluline kiiresti jätkata kava, sealhulgas REPowerEU peatüki tulemuslikku rakendamist, et suurendada Rumeenia pikaajalist konkurentsivõimet rohe- ja digipöörde kaudu, tagades samal ajal sotsiaalse õigluse. Kavakohaste kohustuste täitmiseks 2026. aasta augustiks on oluline, et Rumeenia kiirendaks oluliselt reformide ja investeeringute elluviimist, tagades tõhusa juhtimise ja tugevdades haldussuutlikkust. Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus taaste- ja vastupidavuskava eduka rakendamise eest.

(24) Osana ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamisest vastavalt määruse (EL) 2021/1060 artiklile 18 peab Rumeenia iga programmi 2025. aasta märtsiks läbi vaatama, võttes muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme, samuti riiklikku energia- ja kliimakava. Läbivaatamise tulemuste alusel eraldatakse lõplikult iga programmiga ette nähtud ELi rahastus. Rumeenia on teinud edusamme ühtekuuluvuspoliitika ja Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel, kuid jätkuvalt on probleeme ning olulised territoriaalsed erinevused investeeringutes ja tööhõives püsivad pealinnapiirkonna ja muude piirkondade ning ka linna- ja linnaväliste piirkondade vahel. Väga oluline on kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamist ning tugevdada haldussuutlikkust riiklikul ja piirkondlikul tasandil. Programmides kokku lepitud prioriteedid on jätkuvalt asjakohased. Erilist tähelepanu tuleks pöörata vee-, reovee- ja jäätmesektori majandamise ja kestlikkuse parandamisele. Sama oluline on parandada tööviljakust ja ettevõtete innovatsioonisuutlikkust, keskendudes sihipärasele ettevõtluse toetamisele, sealhulgas

avaliku ja erasektori koostööle ning osalemisele Euroopa teadus- ja innovatsioonialgatustes. Lisaks bioloogilise mitmekesisuse kaitsele tuleks jätkuvalt prioriseerida investeeringuid raudteevõrku ja säästvasse linnatransporti. Lisaks on oluline arendada haldussuutlikkust riiklikul ja piirkondlikul tasandil, keskendudes piirkondlike ja kohalike omavalitsuste tugevdamisele. Tagada tuleks õiglase ülemineku territoriaalsete kavade rakendamine, sealhulgas söe kasutamise järkjärguline lõpetamine 2032. aastaks. Riiklikke tööturuteenuseid tuleks jätkuvalt parandada. Siinkohal on eriti oluline muuta tulemuslikumaks tööturu aktiveerimise meetmed, mis puudutavad naisi, mittetöötavaid ja mitteõppivaid noori, puuetega inimesi ja marginaliseerunud kogukondi, näiteks romasid. Investeerida tuleb haridusse ning elanikkonna täiendus- ja ümberõppesse. Kogu riigis on vaja parandada sotsiaal- ja pikaajalise hoolduse ning tervishoiuteenuste kättesaadavust ja kvaliteeti haavatavate rühmade jaoks, samal ajal kui deinstitutsionaliseerimise meetmeid tuleb kiirendada. Ka energiaostuvõimetus on endiselt suur probleem. Vahehindamise raames tasub pöörata rohkem tähelepanu sotsiaaleluruumide ja nendega seotud sotsiaalteenuste pakkumisele ning väiksemate linnapiirkondade jätkusuutlikule arengule, kus haldussuutlikkus püsib puudulik. Nende probleemide lahendamine aitaks ka toetada ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist kooskõlas komisjoni talituste teise etapi riigianalüüsiga, mis põhineb sotsiaalse lähenemise raamistiku põhimõtetel[17]. Rumeenia võiks kasutada ka Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi algatust, et toetada investeeringuid biotehnoloogiasse (nt investeeringud tehisintellekti kasutamisse meditsiinisektoris ning teadusuuringutesse ja tulusatesse investeeringutesse esmatähtsate ravimite valdkonnas), digitehnoloogiasse ja süvatehnoloogiasse ning puhtasse tehnoloogiasse; samuti selleks, et investeerida suutlikkusse tegeleda oskuste, näiteks nende elutähtsate tehnoloogiate arendamiseks vajalike oskuste nappusega.

(25) Hoolimata hiljutistest edusammudest on vaesusrisk ja ebavõrdsus endiselt suur, kusjuures erinevused elanikkonnarühmiti ja piirkonniti on olulised, samas kui juurdepääs tööturule ja haridusele on Rumeenias endiselt ebaühtlane. Sotsiaalkaitsesüsteem on ebapiisava juurdepääsu ja ebapiisavuse tõttu vaesusriski ja ebavõrdsuse vähendamisel jätkuvalt ebatõhus. Lisaks on tööhõive määr jätkuvalt üks madalamaid ELis, eelkõige alaesindatud rühmade puhul. Kaasavat majanduskasvu mõjutavad negatiivselt raskused tagada võrdne juurdepääs kvaliteetsele haridusele.

(26) Taaste- ja vastupidavuskava sisaldab meetmeid, mis on seotud põhjenduses 25 osutatud probleemidega. Need meetmed hõlmavad puuetega täiskasvanute kaitsesüsteemi reformi, töökaartide kasutuselevõtu reformi ja koduabiliste töö ametlikuks muutmist, investeerimist ettevõtetes töötavate töötajate oskuste täiendamise/ümberõppe kavadesse, kohustusliku haridussüsteemi reformi, et ennetada ja vähendada haridussüsteemist varakult lahkumist, ning investeeringuid, et töötada välja raamprogramm töötajate täiendkoolitamiseks alusharidusteenuste valdkonnas. Ühtekuuluvusprogrammid hõlmavad ka seotud meetmeid, nagu noorte tööhõivele suunatud sihipärased sekkumised, ebasoodsas olukorras olevate rühmade aktiveerimine ja tööhõive tööturul ning haavatavatesse rühmadesse kuuluvate isikute sotsiaalne kaasamine. Nende kiire rakendamine aitaks lahendada põhjenduses 25 osutatud probleeme ja toetaks ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist.

[17] SWD(2024)132 final

(27) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja ülemäärase tasakaalustamatuse olemasolu käsitlevaid järeldusi, kajastuvad määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud soovitused allpool esitatud soovituses 1 ja 2. Soovituses 1 osutatud poliitikameetmed aitavad kõrvaldada suure jooksevkonto ja valitsemissektori eelarve puudujäägiga seotud haavatavuse, mis muudab majanduse šokkide suhtes potentsiaalselt haavatavaks ja soodustab kõrget inflatsiooni. Soovituses 2 osutatud poliitikameetmed aitavad vähendada haavatavust, mis on seotud kulupõhise konkurentsivõimega, mis on tingitud palgatõusust, mis ületab tööviljakuse kasvu, ja mittekulupõhise konkurentsivõimega, mis on tingitud struktuursetest kitsaskohtadest,

SOOVITAB Rumeenial võtta 2024. ja 2025. aastal järgmisi meetmeid.

1. Esitada õigeaegselt keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Karmistada eelarvepoliitikat, et saavutada eelarvekohandus 2024. aastaks tervikuna. Piirata 2025. aastal kooskõlas reformitud stabiilsuse ja kasvu pakti nõuetega netokulude[18] kasvu määrani, mis on kooskõlas valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamisega aluslepingus sätestatud kontrollväärtuse 3 % SKPst suunas ja valitsemissektori võla hoidmisega mõistlikul tasemel keskpikas perspektiivis.

2. Kiirendada märkimisväärselt ühtekuuluvuspoliitika programmide ning taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki rakendamist, tagades reformide ja investeeringute lõpuleviimise 2026. aasta augustiks, tagades tõhusa juhtimise ja tugevdades haldussuutlikkust. Jätkata vahehindamise raames keskendumist kokkulepitud prioriteetidele, võttes meetmeid sotsiaaleluruumide, seotud sotsiaalteenuste ja väiksemate linnapiirkondade arenguga seotud vajaduste paremaks rahuldamiseks, võttes samal ajal arvesse võimalusi, mida pakub Euroopa strateegilise tehnoloogia platvorm konkurentsivõime parandamiseks.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja

[18] Vastavalt määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 lõikele 2 on netokulud valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud intressikulud, kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning ühekordsed ja muud ajutised meetmed.